

¶ HÜKMÜN AÇIKLANMASININ GERİ BIRAKILMASI
KURUMUNA İLİŞKİN SORUNLAR
(PROBLEMS REGARDING THE SUSPENSION OF THE PRONOUNCEMENT OF
THE JUDGMENT INSTITUTION)

Arş. Gör. Anıl AKYILDIZ * **

ÖZ

Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumu, öncelikle, 19. yüzyılda, onarıcı adalet anlayışının bir sonucu olarak, Anglo-Sakson hukuk sisteminde ortaya çıkmıştır. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumuna göre, kanuni koşulları sağlayan kişiler hakkındaki mahkûmiyet hükmü, denetim süresi içinde, kendine yüklenen yükümlülükleri yerine getirmeleri ve kasıtlı yeni bir suç işlememeleri kaydıyla, haklarında hukuken bir sonuç doğurmaz. Mevzuata girdiği günden itibaren uygulama koşulları hakkında üç kez kapsamlı değişiklik yapılmasına rağmen kurumla ilgili çok sayıda tartışma ve eleştiri bulunmaktadır. Çalışmamızda bu güncel tartışma ve eleştiriler de değerlendirilip kanuni düzenlemeye ilişkin öneriler getirilecektir.

Anahtar Kelimeler: *Hüküm, Geri Bırakma, Ceza, Bireyselleştirme, Ceza Muhakemesi, Erteleme.*

ABSTRACT

The suspension of the pronouncement of the judgment emerged in the Anglo-Saxon legal system as a result of the restorative justice system in the 19th century. According to the suspension of the pronouncement of the judgment, the sentence does not have any legal effect on the persons who satisfy the legal conditions provided that, they fulfill their obligations imposed on them in the period determined by the court and do not commit a

¶ Eserin Dergimize geliş tarihi: 07.01.2020. İlk hakem raporu tarihi: 03.03.2020. İkinci hakem raporu tarihi: 04.03.2020. Onaylanma Tarihi: 05.03.2020.

* Özyeğin Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Araştırma Görevlisi, Özyeğin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi.

** Yazarın ORCID belirleyicisi: 0000-0002-0725-472X. Bu makalenin temelini, 9 Mart 2019 tarihinde düzenlenen Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukukuna İlişkin Güncel Sorunlar Sempozyumunda sunulan tebliğ oluşturmaktadır.

Eserin Atf Şekli: Anıl Akyıldız, “Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması Kurumuna İlişkin Sorunlar”, YÜHFD, C.XVII, 2020/Özel Sayı, s.65-88.

new intentional crime within five years. There have been many discussions and criticisms about the institution despite the fact that the conditions on application of the institution have been changed extensively for three times since the day the institution entered into Turkish Legal System. In this study, current discussions and criticisms will also be evaluated and suggestions will be made regarding the legal regulation..

Keywords: *Judgment, Suspension, Punishment, Individualization, Criminal Procedure, Postponement.*

Giriş

Hükmün açıklanmasının geri bırakılması, ilk derece mahkemesi tarafından suçlu olduğuna hükmedilen kişiler hakkındaki kararın, belirli koşullar altında, beş yıl süreyle hiçbir hukuki sonuç doğurmamasını ifade eden kurumdur (CMK m. 231/5). Beş yılın sonunda kasıtlı bir suç işlenmez ve yüklenen yükümlülükler uygun davranılırsa, düşme kararı verilecektir. Suç işlenmesi veya yükümlülüklerin ihlal edilmesi durumunda ise, kişi hakkındaki hüküm, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar veren mahkeme tarafından açıklanacaktır.

Kurum, mevzuata 2005 yılında Çocuk Koruma Kanunu¹ ile birlikte, yalnızca suça sürüklenen çocuklar hakkında uygulanmak üzere girmiştir. Ardından 2006 yılında, Ceza Muhakemesi Kanunu'nda yapılan değişiklikle birlikte, yetişkinleri de kapsar şekilde hüküm altına alınmıştır². Ceza Muhakemesi Kanunu'nda kurumu düzenleyen hüküm hakkında, çeşitli kısımlarıyla ilgili Anayasa Mahkemesine on bir kez itiraz yoluna başvurulmuş ve hüküm, toplam beş kez değişikliğe uğramıştır. Yapılan tüm bu değişikliklere rağmen kurum hakkındaki tartışmalı hususlar tam olarak çözüme kavuşturulamamıştır. Tam aksine kısa sürede hükümle ilgili, bu kadar çok değişiklik yapılması, kanunun anlaşılmasını zorlaştırmakta ve değişen konularla ilgili yerleşik bir içtihat oluşmasının önüne geçmektedir.

Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü verileri incelendiğinde; 2018 yılı içerisinde ceza davalarına ilişkin toplam 4.067.380 karar verildiği ve bu kararların 488.033'ü hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verildiği görülmektedir³. Bu sayılara göre, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararlarının tüm kararlar içerisindeki oranı

¹ 3.7.2005 Gün ve 5395 sayılı Yasa. RG 15.07.2005, No.25876.

² Özbek, V. Ö./ Doğan, K., Ceza Muhakemesi Kanunu'nda 5560 Sayılı Kanun'la Yapılan Değişikliklerin Değerlendirilmesi, *Ceza Hukuku Dergisi*, C:1, S:2, 2006, s. 240.

³ Adli İstatistikler 2018, Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, <http://www.adlisicil.ada.let.gov.tr>, e.t. 25.09.2019.

yüzde on iki, kişiler hakkında verilmiş mahkûmiyet kararları içindeki oranının ise yüzde yirmidir. Bu veriler, kurumun uygulamada ne kadar yaygın olduğunu göstermektedir. Buna karşılık kurumun uygulanmasıyla ilgili pek çok husus hakkındaki tartışma devam etmektedir. Çalışmamızda, tartışmalı hususların tespiti yapıp çözüm önerileri getirilecektir.

I. Hukuki Niteliği

Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının hukuki niteliği konusunda farklı görüşler bulunmaktadır. Bizim de katıldığımız görüşe göre; bu karar, hükmün açıklanmasının geri bırakıldığı süre boyunca durma kararı niteliğindedir⁴. Yargıtay tarafından kurumun nitelendirilmesi ise istikrarlı bir şekilde koşullu bir düşme kararı olarak yapılmaktadır⁵. Her iki görüş benimsendiğinde de ilk derece mahkemesi henüz ilgili davadan elini çekmemiş olduğundan, denetim süresi içinde, kanun değişikliği sonucu fiil suç olmaktan çıkarılmışsa veya sonradan ortaya çıkan bir delil sonucu failin suçu işlemediği anlaşılırsa, sanık hakkında derhal beraat kararı verilmesi gerekmektedir.

Kurumun maddi ceza hukukuna mı yoksa ceza muhakemesi hukukuna mı ilişkin olduğunu tespit etmek; yorum kurallarının uygulanması, kıyas yasağı ve zaman bakımından uygulama ilkelerinden hangisinin uygulanacağını belirlenmesi açısından önemlidir. Özellikle 2006 yılında Ceza Muhakemesi Kanunu'nda düzenlenmesinden itibaren, hükmün kapsamını etkileyecek önemli değişiklikler geçirmiş kurumun, zaman bakımından uygulama kurallarından derhal uygulama kurallarına tâbi olup olmadığı, uygulama bakımından önemli sonuçlar doğuracaktır. Bir görüşe göre, hükmün açıklanmasının geri bırakılması, bir ceza muhakemesi kurumudur ve kurumun yalnızca kişi özgürlüğüyle ilişkisi olması, onun bir maddi hukuk kurumu olarak kabul edilmesi ve zaman bakımından lehe kanunun geriye yürümesi ilkelerinin uygulanması için yeterli değildir⁶. Aksi görüşe göre, kurumun etkilerini ceza muhakemesinde göstermesi niteliğin belirlenmesi açısından yanılıcıdır ve kurumun ortaya çıkış nedenleri tarihi süreciyle birlikte değerlendirildiğinde, kurumun, saf bir maddi ceza hukuku kurumu

⁴ Centel, N./ Zafer, H., Ceza Muhakemesi Hukuku, Beta Yayınevi, 14. bs., İstanbul 2017, s. 801; Özbek, V. Ö./ Doğan, K./ Bacaksız, P./ Tepe, İ., Ceza Muhakemesi Hukuku, Seçkin Yayıncılık, 11. bs., Ankara 2018, s. 701.

⁵ 12.CD, 26.11.2018, 2018/1860, 2018/11232; 15.CD, 6.12.2018, 2016/3120, 2018/9174, www.lexpera.com.tr, e.t. 04.07.2019.

⁶ Özgenç, İ., Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yayıncılık, 14. bs., Ankara 2018, s. 723, 724.

olduğu sonucuna varılacaktır⁷. Yargıtay'ın benimsediği ve bizim de katıldığımız üçüncü bir görüşe göre ise, hükmün açıklanmasının geri bırakılması, Ceza Muhakemesi Kanunu'nda düzenlenmiş olması sebebiyle ilk bakışta bir ceza muhakemesi kurumu olarak görünmekteyse de özellikle denetim süresi içinde tedbirlere uyulması halinde, kişinin mahkûmiyet hükmünün doğuracağı sonuçlardan tümüyle kurtulmasına, sanık ile devlet arasındaki ceza ilişkisinin sona ermesine neden olduğundan maddi hukuk yönü daha ağır basan, karma nitelikte bir kurumdur⁸. Bu sebeple kurumun düzenlendiği madde Ceza Muhakemesi Kanunu'nda bulunmasına karşın kıyas yapılması mümkün olmayacak ve zaman bakımından da derhal uygulama ilkesi geçerli olmayıp, lehe kanunun geriye yürümesi ilkesi uygulanacaktır⁹.

II. Amacı

Hükmün açıklanmasının geri bırakılmasının amacı, öncelikle, ilk defa suç işleyen, tesadüfi suçlu¹⁰ olan kişilerin, infaz sistemine dâhil edilmeden topluma kazandırılmasını sağlamaktır¹¹. Bu sayede kişi, infaz sistemine dâhil edildiğinde karşılaşılabilecek olumsuz etkilerden korunmaktadır. Özellikle

⁷ Taner, F. G., Hükmün Açıklanmasının Ertelenmesinin (Geri Bırakılmasının) Hukuki Niteliği ve Ertelemeyi Kabul Edip Etmediğinin Sanığa Duruşma Devresinin Sona Ermesinden Önce Sorulmasının Hukuka Aykırılığı Üzerine, ABD, C:69, S:4, 2011, s. 290, 291.

⁸ Artuk, M. E./ Gökçen, A./ Alşahin, M.E./ Çakır, K., Ceza Hukuku Genel Hükümler, Adalet Yayınevi, 11. bs., Ankara 2017, s. 816; Kumbasar, E., Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması, Seçkin Yayıncılık, 1. bs., Ankara 2012, s. 53; Epözdemir, R., Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması, Adalet Yayınevi, 2. bs., Ankara 2017, s. 56; Yıldırım, A., Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması, Seçkin Yayıncılık, 1. bs., Ankara 2018, s. 221; Güneş, S., Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması, On İki Levha Yayınları, 1. Bs., İstanbul 2018, s. 13; 11.CD., 15.11.2018, 2017/2364, 2018/9169, www.lexpera.com.tr, e.t. 03.07.2019.

⁹ Lehe kanun uygulaması hakkında örnek karar için bak. 6.CD., 21.01.2010, 2007/24501, 2010/345; 4.CD., 25.01.2018, 2017/22732, 2018/1631, www.lexpera.com.tr, e.t. 04.07.2019.

¹⁰ Tesadüfi suçlular, normalde suç işleme eğilimleri bulunmamasına karşın, o anda içinde buldukları koşullar nedeniyle suç işleyen ve işlemiş olduğu suçtan pişmanlık duyan kişilerdir. Artuk, M. E./ Alşahin, M.E., Kriminoloji, Adalet Yayınevi, 2. bs., Ankara 2018, s. 55, 69.

¹¹ Güngör, D./ Okuyucu Ergün, G., Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması, AÜHFDD, C:65, S:4, 2016, s. 1954; Yüzbaşıoğlu, C., Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması Kurumu ve Farklı Hukuk Dallarına Etkisi, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul 2014, s. 25, 26.

cezaevinde infazın, kişi üzerinde yaratabileceği psikolojik ve sosyolojik etkiler, topluma kazandırılmayı güçleştirebileceğinden,¹² belli bir süre içinde tekrar suç işlememe koşulu ile cezanın kişi üzerinde sonuç doğurmaması hali, kişinin ıslah olması amacına hizmet ederken¹³, aynı zamanda, suçlu alt kültürüne dâhil olmasını engelleyeceğinden¹⁴ tesadüfi suçluluğun itiyadi suçluluğa dönüşme tehlikesi azalacaktır¹⁵.

Kurumun uygulanması için mağdurun zararının giderilmesi bir koşul niteliğinde düzenlenmiştir. Bu sayede kurum, mağdurun korunması ve zararlarının giderilmesi temelinde şekillenen onarıcı adalet¹⁶ anlayışına hizmet etmektedir¹⁷. Ancak her ne kadar mağdurun zararının karşılanması bir koşul olarak düzenlenmiş olsa da zararın karşılanmasını kabul etme konusunda, mağdurun iradesi dikkate alınmadığından diğer onarıcı adalet kurumlarından ayrılmaktadır.

Kurumun, yukarıda değinilen iki esas amacının yanında, failerin infaz sistemine dâhil edilmemesinden kaynaklanan, infaz kurumlarının işleyişi ve etkinliğine katkısı da bulunmaktadır. Kişilerin infaz kurumlarına girmemesi sonucunda, diğer mahkûmların daha iyi infaz koşullarına sahip olması sağlanmakta ve devletin ek bir maddi yük altına girmesi önlenmektedir¹⁸.

III. Uygulanma Koşulları

Hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilmesi için, öncelikle, kişi hakkında bir mahkûmiyet kararı verilmesi gerekmektedir. Kurulan bu mahkûmiyet hükmünün açıklanmasının geri bırakılması için kanunda öngörülen koşullar objektif ve sübjektif olmak üzere iki başlık altında incelenebilir. Objektif koşullar bakımından mahkemenin herhangi bir takdir yetkisi bulunmamaktadır. Sübjektif koşulda ise; mahkemenin, sanığın kişilik özellikleri ve duruşma sırasındaki tutum ve davranışlarından, yeniden suç işlemeyeceği hususunda kanaate varması aranmaktadır. Mahkeme davada ilgili koşulların bulunup bulunmadığını re'sen araştırarak

¹² Centel, N./ Zafer, H./ Çakmut, Ö. Y., Türk Ceza Hukukuna Giriş, Beta Yayınevi, 10. bs., İstanbul 2017, s. 569; Özgenç, s. 711.

¹³ Önder, A., Ceza Hukukunda Tecil ve Benzeri Müesseseler, Fakülteler Matbaası, 1. bs., İstanbul 1963, s. 118.

¹⁴ Uludağ, Ş., Onarıcı ve Cezalandırıcı Adalet: Paradigma Değişikliğini Tetikleyen Şartlar, Polis Bilimleri Dergisi, C:13, S:4, 2011, s. 131.

¹⁵ Önder, s. 6.

¹⁶ Baytaç, A. B., "Onarıcı Adalet'e Genel Bir Bakış", İÜHFİM, C:71, S:1. 2013, s. 117.

¹⁷ Kumbasar, s. 110.

¹⁸ Yıldırım, s. 124; Yüzbaşıoğlu, s. 28.

ve süjelerden herhangi bir talep gelmese de koşulları bulunması durumunda hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verecektir¹⁹.

A. Objektif Koşullar

1. Suça İlişkin Koşul

Kurumun uygulanabilmesi için hükmedilen sonuç cezanın iki yıl ve altı süreli hapis cezası veya adli para cezası olması gereklidir. Adli para cezası ve hapis cezasına birlikte hükmolunduğu hallerde de hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmesi mümkündür²⁰. Ancak, bazı suçlar bakımından, sonuç cezaya bakılmaksızın kurumun uygulanamayacağı düzenlenmiştir. Bu suçlarla ilgili kanun koyucu tarafından çeşitli gerekçelerle özel hüküm getirilmiş ve hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmesi önlenmiştir. Diğer tüm koşullar mevcut olsa da özel hüküm gereği ilgili suçlara kurumun uygulanması mümkün değildir.

Ceza Muhakemesi Kanunu m. 231/14'e göre; "*Anayasa m.174'te koruma altına alınan inkılap kanunlarında yer alan suçlarla ilgili olarak*" hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmesi mümkün değildir. Ancak, sayılan kanunlarda yer alan ceza hükümleri büyük ölçüde ilga edildiğinden yalnızca 677 sayılı Kanun'da²¹ yer alan suç tipi bakımından anlam ifade etmektedir²². Disiplin suç ve cezaları hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilemeyeceği, Kanun'da²³ açıkça düzenlenmiştir. Yine benzer şekilde Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun'da²⁴ yer alan suçlar bakımından da özel hüküm uyarınca kurumun uygulanması mümkün değildir. Kanun gereği kapsam dışında bırakılan suçların yanında Yargıtay'ın yorum yoluyla kapsam dışında bıraktığı suçlar da bulunmaktadır. İmar kirliliğine neden olma suçunda, sanık hakkındaki hüküm kesinleştikten sonra da uygulanabilecek bir etkin pişmanlık hali düzenlenmiş olduğu için Yargıtay, sonuçları itibariyle hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumundan daha lehe ve özel hüküm niteliğinde olan etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanması gerektiğini ve

¹⁹ CGK., 05.02.2019, 2017/82, 2019/71, www.lexpera.com.tr, e.t. 24.08.2019.

²⁰ Yenisey, F./ Nuhoglu, A., Ceza Muhakemesi Hukuku, Seçkin Yayıncılık, 6. bs., Ankara 2018, s. 775; Özgenç, 714; Şahin, C./ Göktürk, N., Ceza Muhakemesi Hukuku II, Seçkin Yayıncılık, 8. bs., Ankara 2019, s. 198; Özen, M., Öğreti ve Uygulama Işığında Ceza Muhakemesi Hukuku, Adalet Yayınevi, 2. bs., Ankara 2018, s. 1036; Güneş, s. 77; karşı. Centel/ Zafer, s. 802.

²¹ 30.11.1925 Gün ve 677 sayılı Yasa. RG 13.12.1925, No.243.

²² Yenisey/Nuhoglu, s. 774.

²³ 26.02.2008 Gün ve 5739 sayılı Yasa. RG 01.03.2008, No.26803.

²⁴ 31.03.2011 Gün ve 6222 sayılı Yasa. RG 14.04.2011, No.27905.

bu nedenle imar kirliliğine neden olma suçunda hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilemeyeceğine hükmetmektedir²⁵. Benzer şekilde İcra İflas Kanunu'nda²⁶ düzenlenen şikâyete bağlı suçlar hakkında da hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumu uygulanmamaktadır^{27, 28}.

2. Daha Önce Kasıtlı Bir Suçtan Mahkûm Olmama

Kişi hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilebilmesi için kanunda aranan bir diğer koşul, daha önce kasıtlı bir suçtan mahkûm olmamadır. Taksirli suçtan mahkûmiyet hükmü bulunması hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmesi engellemez. Bilinçli taksirden mahkûmiyet halinde de taksirin bir türü söz konusu olduğu için kurumun uygulanması bakımından engel teşkil etmeyecektir. Adli para cezası ya da hapis cezasına hükmedilmiş olması koşul bakımından önemli değildir²⁹. Ayrıca kanunda açıkça kasıtlı suçtan mahkûm olmama arandığından dolayı, verilen mahkûmiyet hükmünün kesinleşmiş olması gerekmektedir³⁰. Örneğin verilen hüküm hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmiş veya hüküm henüz istinaf aşamasında ise, kişi hakkında kesinleşmiş bir hüküm olduğundan bahsedilemez.

Kasıtlı bir suçtan mahkûmiyet kararı verilmiş olması yeterli olup, verilen cezanın infazının gerçekleştirilmesi önem arz etmez³¹. Ancak, hükmün infazı tamamlanmış ve adli sicil kaydından silinmiş olması halinde, bu koşulun nasıl değerlendirilmesi gerektiği irdelenmelidir. Bu konuyla ilgili kanunda açık bir düzenleme bulunmamaktadır. Ancak, adli sicil kaydının silinmesinin ve kurumun amaçları birlikte değerlendirildiğinde, silinmiş olan hükmün, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmesini engellemeyeceği sonucuna varılmalıdır. Silinme zamanı geçmiş olmasına

²⁵ 18. CD., 15.01.2019, 2018/4384, 2019/1289; CGK., 25.02.2014, 2013/691, 2014/91, www.lexpera.com.tr, e.t. 03.03.2020.

²⁶ 09.06.1932 Gün ve 2004 sayılı Yasa. RG 19.06.1932, No.2128.

²⁷ 16. HD., 02.03.2009, 2008/3443, 2009/1148, 16. HD., 10.06.2008, 2008/3478, 2008/4304, www.lexpera.com.tr, e.t. 04.03.2020.

²⁸ Bu suçlar hakkında kurumun uygulanmama gerekçeleri hakkında ayrıntılı bilgi için bak. Güneş, s. 207, 208; Epözdemir, s. 131 – 133.

²⁹ Kasıtlı suçtan dolayı yalnızca güvenlik tedbirine hükmedilmiş olması bu koşul bakımından engel teşkil etmeyecektir. Bu hususta bak. Şahin/Göktürk, s. 199.

³⁰ Öztürk, B./ Tezcan, D./ Erdem, M. R./ Sırma Gezer, Ö./ Saygılar Kırıt, Y. F./ Alan Akcan, E./ Özaydın, Ö./ Erden Tütüncü, E./ Altınok Villemin, D./ Tok, M. C., Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, Seçkin Yayıncılık, 12. bs., Ankara 2018, s. 646; Özgenç, s. 715; Kumbasar, s. 149; Güneş, s. 80.

³¹ Yenisey/Nuhoğlu, s. 776.

karşın herhangi bir sebeple kayıta görünmeye devam eden suçlar da aynı şekilde kurumun uygulanmasında olumsuz objektif koşul olarak dikkate alınmamalıdır³². Benzer bir durum, Türk Ceza Kanunu'nda düzenlenen tekerrür süresi geçmiş suçlar bakımından da kendini göstermektedir. Bu halde de, önceki suçun infazının tamamlanmasından itibaren üç ve beş yıllık tekerrür süreleri geçmiş ise, bu suç, daha önceden kasıtlı suçtan mahkûm olmamış olma koşulu bakımından dikkate alınmamalıdır³³.

Koşulla ilgili bir diğer önemli husus, önceden mahkûmiyet hükmü bulunmama koşulunun hangi anda aranacağıdır. Konuya ilişkin iki farklı görüş bulunmaktadır. İlk görüşe göre, hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilecek suçun işlendiği an esas alınarak değerlendirme yapılmalı ve suç işlendiği tarihte kesinleşmiş bir hüküm bulunmaması halinde kurum uygulanmalıdır³⁴. İkinci görüşe göre ise, esas alınması gereken tarih hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının verileceği tarihtir³⁵. Bu durumda, suçun işlendiği tarihin bir önemi olmaksızın hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verileceği tarihte kişi hakkında kesinleşmiş bir mahkûmiyet hükmü bulunup bulunmadığına bakılmalıdır. Kanaatimizce, mahkûmiyet hükmünün bulunmama koşulu ile ilgili değerlendirme yapılırken suç tarihinin esas alınması daha isabetli olacaktır. Fail hakkında yapılan tüm yargılama suçu işlendiği andaki koşullara göre yürütülmelidir. Bu sayede, yürütülen yargılamanın uzun ya da kısa sürmesinin, kişi üzerinde olumlu ya da olumsuz bir etki yaratmasının önüne geçilmiş olacaktır.

3. Mağdurun Zararının Karşlanması

Hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilmesinin bir diğer objektif şartı da mağdurun veya suçtan zarar görenin zararının giderilmesidir (CMK m. 231/6-c). Onarıcı adalet anlayışının sonucu ortaya çıkan kurumda, bu sayede, mağdurun da tatmin edilmesi sağlanmıştır.

³² Centel/Zafer, s. 803; Ünver, Y./Hakeri, H., Ceza Muhakemesi Hukuku, Adalet Yayınevi, 16. bs., Ankara 2019, s. 672.

³³ Nitekim Yargıtay'ın yerleşik uygulaması da aynı yöndedir: CGK., 06.04.2010, 2010/71, 2010/76; 3. CD., 27.06.2019, 2019/5866, 2019/13876; 3.CD., 28.03.2019, 2018/12042, 2019/6587, www.lexpera.com.tr, e.t. 03.03.2020.

³⁴ Öztürk/Tezcan/Erden/Sırma Gezer/Saygılar Kırıt/Alan Akcan/Özaydın/Erden Tütüncü/Altınok Vilemin/Tok, s. 647, Yüzbaşıoğlu, s. 89; aynı yönde kararlar için bak. 4.CD., 15.01.2015, 2014/2531, 2015/1205, www.lexpera.com.tr, e.t. 07.09.2019.

³⁵ Artuç, M., Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması, Terazi Hukuk Dergisi, C:3, S:21, 2008, s. 118; İpek, A. İ., Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması, Adalet Yayınevi, 1. bs., Ankara 2010, s. 122.

Kurumun uygulanması için karşılanması gereken zarar yalnızca maddi zarar olup, manevi zararlar bu kapsamda değerlendirilmemektedir³⁶. Suçtan kaynaklanan maddi bir zarar bulunmaması durumunda zararın karşılanması koşulu aranmaksızın hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilebilecektir.

Karşılanması gereken zarar, mahkeme tarafından bizzat tespit edilmeli ve sanığa, hakkında kurumun uygulanması için bu zararı karşılaması gerektiği hatırlatılmalıdır³⁷. Mağdurun soyut olarak bildirdiği zararın, mahkeme tarafından ayrıca bir tespit ve inceleme yapılmaksızın, karşılanıp karşılanmayacağı sorulması yeterli değildir. Bir özel hukuk hâkiminin tazminat davasında yaptığı gibi zararın tespiti beklenmiyor olmakla birlikte, davaya bakmakta olan mahkeme genel bir tespit yapmalı ve zararı belirlemelidir³⁸. Ancak olayın özellikleri uyarınca, ortaya çıkan zarar miktarının hâkim tarafından tespit edilmesi mümkün değil ise, bilirkişiye başvurulmalı ve zarar tespit ettirilmelidir³⁹. Mahkeme tarafından tespit edilen bu zararın bir kısmının karşılanması yeterli olmayıp⁴⁰ yalnızca zararın tamamı karşılandığı takdirde kişi hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilebilir. Mağdurun zararın karşılanmasını kabul etmesi ya da etmemesinin bir önemi bulunmamaktadır. Ayrıca zararın doğrudan sanık tarafından karşılanması da zorunlu olmayıp, üçüncü bir kişi tarafından, sanık adına karşılanması halinde de koşul gerçekleşmiş sayılmalıdır⁴¹.

Zararın giderilmesi koşulunun herhangi bir sebeple hemen sağlanmadığı hallerde; zararın denetim süresince aylık taksitler halinde giderilmesi koşuluyla da kurum uygulanabilir (CMK m. 231/9). Ortaya çıkan zarar tutarının fazla olması veya sanığın ekonomik gücünün zararı tek seferde karşılamak için yetersiz olduğu haller için taksitler halinde ödeme imkânı tanınmıştır⁴². Taksitlendirmenin nasıl yapılacağı hakkında, taksitlerin denetim süresi içinde bitmesi koşulu dışında kanunda bir düzenleme öngörülmemiş, hâkime takdir yetkisi tanınmıştır. Denetim süresi içinde

³⁶ CGK., 25.06.2019, 2019/32, 2019/500, www.lexpera.com.tr, e.t. 07.09.2019.

³⁷ Ünver/Hakeri, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 675; Güneş, s. 111.

³⁸ Güngör/Okuyucu Ergün, s. 1956.

³⁹ CGK., 08.05.2012, 2011/449, 2012/186, www.lexpera.com.tr, e.t. 07.09.2019.

⁴⁰ Zararın bir kısmının karşılanması halinde mağdur veya suçtan zarar görenin de rızasıyla hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilebileceğine ilişkin düzenleme yapılması gerektiği hakkında bak. Özbek/Doğan/Bacaksız/Tepe, s. 695.

⁴¹ Yenisey/Nuhoğlu, s. 777, Ünver/Hakeri, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 675.

⁴² Karş. İpek, s. 197.

taksitlerin ödenmemesi durumunda, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı kaldırılacak ve hüküm açıklanacaktır. Ancak ödememe durumu sanığın elinde olmayan sebeplerle ortaya çıkmışsa, mahkeme, hükmedilen cezanın yarısına kadar belirleyeceği bir kısmının infaz edilmemesine ya da diğer koşulları yerine getiriyorsa hapis cezasının ertelenmesine veya seçenek yaptırımlara çevrilmesine hükmedebilir (CMK m. 231/11).

4. Uzlaşmaya Tabi Bir Suç Söz Konu İse Öncelikle Uzlaştırma Yolunun Denenmiş Olması

Uzlaştırmaya tâbi bir suç söz konusu olduğu takdirde, öncelikle uzlaştırma yolunun denenmesi gerekmektedir. Bu bağlamda, uzlaştırmaya tâbi suçlar için uzlaşma yoluna başvurulması, hükmün açıklanmasının geri bırakılması için bir ön koşul niteliğindedir. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumu gibi uzlaştırma kurumu da onarıcı adalet kurumu olduğundan⁴³ ve amaçları ve sonuçları bakımından bir ortaklık söz konusu olduğundan, uzlaştırma kurumunun, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumuna göre öncelikli olarak uygulanması kabul edilmiştir⁴⁴. Ancak uzlaşma yolu denenmesine karşın, sanık ile mağdur uzlaşmamış olsalar da kişi hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilebilir⁴⁵.

5. Daha Önce Hakkında Verilmiş Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması Kararının Denetim Süresi İçinde Olmama

2014 yılında maddede yapılan bir değişiklikle⁴⁶, kişi hakkında kasten işlenen suçlar dolayısıyla, denetim süresi içinde, ikinci kez hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmesi engellenmiştir. Değişiklik öncesi dönemde, daha önceden haklarında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı bulunan sanıklar, denetim süresi içinde tekrar suç işlediklerinde, haklarında ilk verilmiş olan hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı kaldırılmakta ancak yeni işlenmiş suçla ilgili tekrar hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilebilmekteydi⁴⁷. Yapılan

⁴³ Ünver/Hakeri, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 702.

⁴⁴ Yüzbaşıoğlu, s. 115.

⁴⁵ Bıçak, V., Ceza Muhakemesi Hukuku, Seçkin Yayıncılık, 4. bs., Ankara 2018, s. 782.

⁴⁶ 18.6.2014 Gün ve 6545 sayılı Yasa m. 72. RG 28.06.2014, No.29044.

⁴⁷ Ancak önceden verilmiş olan hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının, mahkemenin sanığın tekrar suç işlemeyeceği yönündeki kanaatini oluşturması bakımından dikkate alındığıyla ilgili bak. İpek, s. 141.

değişikliğin ardından, anılan hallerde, hem eski hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı kaldırılarak hüküm açıklanacak hem de yeni işlenmiş olan suç ile ilgili hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilemeyecektir. Kanundaki değişiklik öncesi işlenen suçlar bakımından ise, kurumun hukuki niteliği gereği, aleyhe olan sonraki kanunun geriye yürümesi söz konusu olmayacak ve suç tarihinde böyle bir koşul kanunda bulunmadığından, bu suçlarla ilgili, önceden verilmiş hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının denetim süresi içinde bulunsalar da tekrar hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilebilecektir⁴⁸.

Yargıtay, değişiklik öncesi dönemle ilgili durumu, aleyhe kanunun geriye yürümemesi ilkesini de aşacak şekilde yorumlamış ve suç tarihi değişiklik sonrasında olsa bile, eğer denetim süresi içerisinde bulunan hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının kesinleşme tarihi, anılan değişiklik öncesi ise, bu kararların denetim süresi içerisinde olunmasının, ikinci suç hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmesini engellemeyeceğini karara bağlamıştır⁴⁹. Kanaatimizce, Yargıtay'ın bu uygulaması yerinde değildir. Suç tarihi, değişiklik sonrasında ise, o suç ile ilgili verilecek hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının koşulları, kuşkusuz suç tarihinde yürürlükte olan hükümlere göre belirlenecektir. Değişiklik sonrasında suç işleyen kişiler, haklarında önceden verilmiş bir hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının denetim süresi içinde olduklarını ve tekrar suç işlemeleri halinde yeni getirilmiş koşul nedeniyle haklarında tekrar hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilemeyeceğini bilebilecek durumdadır. Dolayısıyla, değişiklik öncesi kesinleşmiş hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararlarının denetim süresi içinde bulunmanın, tekrar hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmesine engel oluşturmayacağını söylemenin herhangi bir hukuki bir zemini bulunmamaktadır.

Daha önceden verilmiş olan hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının denetim süresi içinde olmama koşulu bakımından, suç işleme tarihinin mi yoksa hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmesi anının mı denetim süresi içinde olması halinde tekrar kurumun uygulanamayacağı problemi ortaya çıkmaktadır. Hüküm, “*Denetim süresi içinde, kişi hakkında kasıtlı bir suç nedeniyle bir daha hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilemez*” şeklinde

⁴⁸ 2.CD., 10.01.2019, 2016/13696, 2019/443; 3.CD., 12.12.2018, 2018/4841, 2018/19365, www.lexpera.com.tr, e.t. 04.07.2019.

⁴⁹ 4.CD., 14.01.2019, 2014/39207, 2019/70; 4.CD., 23.10.2018, 2017/17064, 2018/18026, www.lexpera.com.tr, e.t. 07.09.2019.

düzenlenmiştir. Maddenin lafzi yorumundan yola çıkıldığında, ikinci hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verileceği tarihin, denetim süresi içinde yer alması şartı bulunduğu sonucuna ulaşılabilir. Ancak, denetim süresi içinde bulunma anı, suçun işlendiği tarih itibariyle dikkate alınmalıdır⁵⁰. Aksinin kabulü halinde, yani suçun denetim süresi başlamadan işlenmesine karşın kararın denetim süresi içinde verildiği durumlarda da hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmesinin mümkün olmadığı kabul edildiğinde, sırf yargılamanın uzun ya da kısa sürmüş olmasının kişi üzerinde önemli sonuçlar doğurması söz konusu olacaktır ki maddenin amacının bu olmadığı açıktır⁵¹. Buna karşılık her halde, önceden verilmiş bir hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının bulunması mahkemenin subjektif değerlendirmesinde dikkate alınabilir.

Ayrıca önceden verilmiş hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının, kişi hakkında kurumun uygulanmasını engellemesinin, masumiyet karinesine aykırılık teşkil edip etmediği ve dolayısıyla hükmün yerindeligi tartışılmalıdır. Konuyla ilgili Anayasa Mahkemesi önüne gelen itiraz başvurusunda, ilgili durumu kanun koyucunun takdir sınırları içinde değerlendirerek, “*cezanın bireyselleştirilmesine imkân tanıyan kurumlardan mahrum bırakılmasına engel teşkil etmediği*” gerekçesiyle, masumiyet karinesinin ihlal edilmediğine, hükmün Anayasa’ya aykırı olmadığına ve itirazın esastan reddine karar vermiştir⁵². Kanaatimizce, Anayasa Mahkemesinin ilgili kararı yerinde değildir. Hakkında kesinleşmiş bir mahkûmiyet hükmü bulunmayan, yalnızca hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı bulunan kişiye, hakkında önceden kasten işlenmiş bir suç dolayısıyla kesinleşmiş bir mahkûmiyet hükmü bulunan kişi ile aynı sonuçların uygulanması, masumiyet karinesine aykırılık teşkil etmektedir⁵³.

6. Sanığın Kabul Etmesi

2010 yılında yapılan değişikliğin⁵⁴ ardından, kurumun ilk halinde mevcut olmayan, yeni bir koşul olarak, sanığın kurumun uygulanmasını kabul etmemesi halinde hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar

⁵⁰ Öztürk/Tezcan/Erdem/Sırma Gezer/Saygılar Kırıt/Alan Akcan/Özaydın/Erden Tütüncü/Altınok Villemin/Tok, s. 651.

⁵¹ 4.CD., 15.01.2019, 2014/41250, 2019/193; 4.CD., 07.06.2018, 2018/3233, 2018/11638, www.lexpera.com.tr, e.t. 24.08.2019.

⁵² AYM, 17.06.2015, 2015/23, 2015/56, www.lexpera.com.tr, e.t. 24.08.2019.

⁵³ Aynı yönde bak. Yıldırım, s. 282.

⁵⁴ 22.07.2010 Gün ve 6008 sayılı Yasa m. 7. RG 25.07.2010, No.27652.

verilemeyeceği düzenlenmiştir (CMK m. 231/6)⁵⁵. Kabul beyanının açıkça sorularak alınması gerekmektedir. Örneğin, sanığın, mağdurun zararını karşılamış olması, kurumun uygulanmasını kabul ettiği şeklinde yorumlanmadan; sanığa, kurumun uygulanmasını kabul edip etmediği, kurumun sonuçları hakkında bilgilendirme yapıldıktan sonra açıkça sorulmalıdır⁵⁶. Ancak sanık, kabul edip etmediğinin sorulması üzerine susma hakkını kullanırsa, kanundaki kabul etmeme halinde hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilemeyeceği yönündeki düzenleme nedeniyle kabul etmeme olumsuz koşulu gerçekleşmemiş olacağından kurumun uygulanması mümkündür⁵⁷. Kurumun uygulanmasını kabul etmeme beyanında bulunma yetkisi kural olarak bizzat sanığa aittir. Buna karşılık Yargıtay tarafından vekâletname aracılığıyla özel olarak yetkilendirilen müdafinin de kurumun uygulanmasını kabul etmeme yönünde irade gösterebileceği kabul edilmektedir⁵⁸.

Her ne kadar hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı sonuçları itibariyle, mahkûmiyet hükmüne göre sanık lehine bir kurum olsa da, ceza yargılamasında sanığın hakkında verilecek mahkûmiyet hükmünü istinaf ve temyize götürmesi ve bunun sonucunda aklanmayı isteme hakkı bulunmaktadır. Bu yönüyle sanığın kabul etmesinin bir koşul olarak aranması yerinde olmuştur. Kurumun uygulanmasının sanığın kabulüne bağlanmış olması, bu yönde sanığın talepte bulunması gerektiği anlamına gelmemektedir⁵⁹. Koşulların bulunduğu kanaat getiren mahkeme tarafından, kurumu uygulamadan önce, sanığın kabulünün bulunup bulunmadığı sorulacaktır.

Hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmesi için sanığın kabulünün aranması olumlu bir adım olsa da sanığa kabul edip etmediğinin hangi aşamada sorulacağına kanunda düzenlenmemesi bir eksikliktir. Uygulamada, daha sonraki celselerde sanığın duruşmadan bağışık tutulması ve yargılamanın daha hızlı tamamlanabilmesi adına, henüz daha sanığın ilk sorgusunda, hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı

⁵⁵ Değişiklik öncesi dönemde de sanığın kabulünün hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmesi için bir koşul olarak eklenmesi gerektiği doktrinde önerilmiştir. Ayrıntılı bilgi için bak. Ünver/Hakeri, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 688.

⁵⁶ Centel/Zafer, s. 804; Aynı yönde bak. 14.CD., 19.12.2018, 2018/6913, 2018/7630, www.lexpera.com.tr, e.t. 24.08.2019.

⁵⁷ CGK., 03.07.2018, 2017/19-479, 2018/327, www.lexpera.com.tr, e.t. 24.08.2019.

⁵⁸ CGK., 22.10.2019, 2015/225, 2019/616; 18. CD., 03.05.2016, 2015/21889, 2016/9429; www.lexpera.com.tr, e.t. 03.03.2019.

⁵⁹ 3.CD., 12.12.2018, 2018/7882, 2018/19324, www.lexpera.com.tr, e.t. 24.08.2019.

verilmesini kabul edip etmediği sorulmaktadır. Hangi gerekçeyle yapılmış olursa olsun, ilk sorgu sırasında sanığa hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmesini kabul edip etmediğinin sorulması hukuka aykırıdır⁶⁰. Sorgusu sırasında mahkemeyi suçsuzluğu konusunda ikna etmeye çalışan sanığın, kurumun uygulanmasını kabul etmesi halinde, mahkeme önünde suçluluğunu kabul ettiği şeklinde bir algıya yol açması kaçınılmazdır⁶¹. Sanığın, mahkemede, böyle bir izlenim oluşturmamak adına kurumun uygulanmasını kabul etmemesi halinde ise, olası bir mahkûmiyet halinde, kurumun kişiye sağlayacağı korumalardan faydalanması mümkün olmayacak ve telafisi mümkün olmayan sonuçların ortaya çıkmasına neden olabilecektir. Sanığın, henüz kovuşturma aşamasının başlangıcında böyle bir tercih yapmaya zorlanması yerinde değildir⁶³. Bu noktada yapılması gereken, duruşma evresinin sonunda, hüküm sanığa okunduktan sonra, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararını kabul edip etmediğinin sorulmasıdır. Bu sayede sanık, ilgili kurumun kendisi için avantaj ve dezavantajlarını tartma imkânına sahip olacak ve ayrıca savunma hakkı da kısıtlanmamış olacaktır⁶⁴.

B. Sübjektif Koşul

Hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmesi için son koşul ise “*Mahkemeye, sanığın kişilik özellikleri ile duruşmadaki tutum ve davranışları göz önünde bulundurularak yeniden suç işlemeyeceği hususunda kanaate varılması*”dır (CMK m. 231/6-b). Dolayısıyla hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumu, objektif şartları olduğu takdirde uygulanması zorunlu bir kurum değildir. Ancak, mahkeme, olumsuz kanaati sebebiyle kurumu uygulamadığı hallerde, kanaatini neden bu şekilde

⁶⁰ Ünver, Y./ Hakeri, H., Ceza Muhakemesi Hukuku C. III, Adalet Yayınevi, 15. bs., Ankara 2019, s. 1744; Taner, s. 294.

⁶¹ Taner, s. 295.

⁶² Mahkemenin karar verilmeden önce sanığa hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmesini kabul edip etmediğinin sormasını, mahkemenin önyargıyla hareket ettiği anlamına gelmesi sebebiyle uygun bulmayan görüş hakkında bak. Öztürk/Tezcan/Erdem/Sırma Gezer/Saygılar Kırıt/Alan Akcan/Özaydın/Erden Tütüncü/Altınok Villemin/Tok, s. 645.

⁶³ Sanık muhakemenin başında kabul etme veya etmeme yönünde bir açıklamada bulunsa da hüküm verilme anına kadar iradesini değiştirebileceği hakkında bak. Ünver/Hakeri, Ceza Muhakemesi Hukuku, C. III, s. 1744.

⁶⁴ Aynı yönde bak. Güneş, s. 140; Taner, s. 296; Yüzbaşıoğlu, s. 122; karş. Yıldırım, s. 238. *YUHFD Cilt. XV Özel Sayı (2020)*

kullandığını gerekçelendirmelidir⁶⁵. Yalnızca kanun metnindeki ifadelerin tekrar edilmesi yeterli bir gerekçe olarak kabul edilemez⁶⁶.

Objektif koşulların değerlendirilmesinde, özellikle suç tarihinin esas alınması nedeniyle dikkate alınamayacak olan hallerin, bu noktada mahkemenin kanaatini oluşturmasında esas alınması mümkündür⁶⁷. Örneğin, kişi hakkında daha önceden verilmiş iki mahkûmiyet kararı bulunması hali, suç tarihi itibarıyla, kurumun uygulanmasını engellemeyecekse de, sübjektif koşul bakımından kişinin tekrar suç işlemeyeceği yönündeki kanaatin oluşması hususunda dikkate alınabilir.

IV. Kararın Kişi Üzerindeki Etkileri

Hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilen hallerde, öncelikle, kişi hakkında verilmiş bir mahkûmiyet hükmü bulunmaktadır. Ancak ilgili mahkûmiyet hükmü hakkında, ayrıca bir geri bırakılma kararı verilmiş olduğundan, bu mahkûmiyet hükmü kişi üzerinde hukuki bir sonuç doğurmayacaktır (CMK m. 231/5). Denetim süresi içinde kasıtlı bir suç işlenmemesi ve mahkeme tarafından yüklenen denetimli serbestlik tedbirlerine uyulması halinde, denetim süresinin sonunda davanın düşmesine karar verilir (CMK m. 231/10).

Verilmiş olan mahkûmiyet hükmü henüz kesinleşmemiş olduğundan, tekerrüre esas teşkil etmesi mümkün değildir⁶⁸. Yargılama, bu esnada kesin bir hükümlerle sonuçlanmamış olduğundan, dava halen derdesttir ve kişinin sanıklık statüsü devam eder⁶⁹. Bunun sonucu olarak denetim süresi içinde yeni bir durum ortaya çıkması halinde, kişi hakkında derhal beraat kararı verilebilir⁷⁰. Yine aynı sebeple, mağdurun şikâyetten vazgeçmesi halinde, sanık da kabul ederse düşme kararı verilebilecektir ve koşulların oluşması halinde uzlaştırma yoluna⁷¹ başvurulabilecektir.

Hükmün açıklanmasına geri bırakılması kararının bir diğer sonucu da kararın kesinleştiği tarih itibarıyla, denetim süresi boyunca dava zamanaşımının durmasıdır (CMK m. 231/8). Zamanaşımı, denetim süresinin tamamlanmasının ardından veya denetim süresi içinde kasten yeni bir suç

⁶⁵ Güneş, s. 92; Yüzbaşıoğlu, s. 127.

⁶⁶ Centel/Zafer, s. 804.

⁶⁷ İpek, s. 157,158; Kumbasar, s. 160.

⁶⁸ Tekerrüre esas teşkil eden mahkûmiyet hükmü hakkında ayrıntılı bilgi için bak. Center/Zafer/ Çakmut, Türk Ceza Hukukuna Giriş, s. 618, 619.

⁶⁹ Şahin/Göktürk, s. 203, 207.

⁷⁰ Özbek/Doğan/Bacaksız/Tepe, s. 702; Yüzbaşıoğlu, s. 132.

⁷¹ Centel/Zafer, s. 806.

işlenmesi halinde, bu suç tarihi itibarıyla kaldığı yerden işlemeye devam eder⁷².

Hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmesi halinde, açıklanması geri bırakılan hapis cezasının ertelenmesi ve seçenek yaptırımlara çevrilmesi Ceza Muhakemesi Kanunu m. 231/7 sebebiyle mümkün değildir. Bu düzenleme ile hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı kaldırıldığı ve hüküm açıklandığı takdirde karşılaşılabilecek cezanın caydırıcı olması ve bu sayede kişinin denetimli serbestlik tedbirlerine uyması ve tekrar suç işlemesinin önlenmesi amaçlanmıştır.

Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının, sanık üzerinde hiçbir hukuki sonuç doğurmayacağı düzenlenmiş ise de bu konuda bazı istisnalar mevcuttur. Öncelikle yargılama giderlerinin, hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmiş sanık üzerine bırakılacağı düzenlenmiştir (CMK m. 325/2)⁷³. Yargılama giderlerinin sanık üzerinde bırakılması, verilmiş olan hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının kaldırılması ve asıl mahkûmiyet hükmünün açıklanması beklenmeksizin sanıktan tahsil edilmesi, hukuki bir sonuç doğurmama bakımından istisnai niteliktedir. Kanundaki özel düzenleme nedeniyle mümkün olan bu durum, henüz kesinleşmemiş bir mahkûmiyet hükmünün sanık üzerinde hukuki bir sonuç doğurmasına sebebiyet vermesi nedeniyle kurumun genel ilkeleriyle ve amacıyla örtüşmemektedir⁷⁴. Ayrıca henüz kovuşturma aşaması devam etmekte olan bir yargılamayla ilgili giderlerin, sanığa yükletilmesi de yerinde değildir. Açıklanması ertelenmiş olan asıl mahkûmiyet hükmünde, yargılama giderlerinin sanığa yükletilmesi mümkündür ancak yargılama giderlerine ilişkin kararın infazı hükmün açıklanmasına bağlı olmalıdır. Ceza Muhakemesi Kanunu'nda, bu giderlerin infazı bakımından hükmün açıklanması ve kesinleşmesi veya davanın düşmesi yolu ile kovuşturma aşamasının sona ermesinin beklenmesi gerektiği yönünde bir düzenleme yapılması, kurumun nitelikleri göz önüne alındığında yerinde olacaktır.

Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının, müsadere bakımından da nasıl bir etki göstereceği de tartışmalıdır. Buna göre; mahkûmiyet

⁷² 2.CD., 17.01.2019, 2018/6347, 2019/1021; 2.CD., 17.01.2019, 2018/3693, 2019/1105, www.lexpera.com.tr, e.t. 24.08.2019; Zamanaşımın, denetim süresi içinde işlenmiş olan suçla ilişkin mahkûmiyet kararının kesinleştiği anda işlemeye başlaması gerektiği hakkında bak. Özbek/Doğan/Bacaksız/Tepe, s. 703.

⁷³ Hükmün iptali için Anayasa mahkemesine başvurulmuş ise de Mahkeme iptal istemini reddetmiş ve düzenlemeyi Anayasa'ya uygun bulmuştur. Karar için bak. AYM, 03.11.2011, 2010/1, 2011/149, www.lexpera.com.tr, e.t. 17.09.2019.

⁷⁴ Kumbasar, s. 202; Yıldırım, s. 286; Güneş, s. 363; karş. İpek, s. 245; Epözdemir, s. 250. *YUHFD Cilt. XV Özel Sayı (2020)*

kararına ek olarak verilen müsadere kararlarının, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı kesinleştiği anda icra edilmesinin mümkün olup olmadığına ilişkin mevzuatta açık bir düzenleme bulunmamaktadır. Güvenlik tedbiri niteliğinde olan müsaderenin uygulanma koşullarından biri de kişinin suç işlemiş olduğunun bir mahkeme kararıyla tespit edilmiş olmasıdır. Sanık hakkında kurum uygulandığı hallerde, hukuki sonuç doğuran ve kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararı bulunmadığından, müsaderenin uygulanması mümkün değildir⁷⁵. Anayasa Mahkemesi de bireysel başvuru üzerine vermiş olduğu kararında, hüküm açıklanmadan önce, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı kesinleştikten sonra müsadere kararının icra edilmesini, Anayasa'nın 35. maddesinin ihlali olarak değerlendirmiştir⁷⁶. Müsadere kararı uygulanabilecek tek hal ise “Üretimi, bulundurulması, kullanılması, taşınması, alım ve satımı suç oluşturan eşya” bakımından kendini göstermektedir (TCK m. 54/4)⁷⁷. Bu eşyalarla ilgili müsadere kararı verilmesi için suçta kullanılması şartı bulunmamaktadır. Bu nedenle, verilmiş mahkûmiyet hükmü, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı nedeniyle açıklanmamış ve kesinleşmemiş olsa da eşyanın niteliği tek başına müsadere için yeterli olduğundan, müsadere kararı icra edilebilecektir⁷⁸.

V. Kararın Denetimi

Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı, kanunun açık düzenlemesi sebebiyle itiraz kanun yoluna tâbidir (CMK m. 231/12). Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının söz konusu olduğu hallerde, aslında iki farklı karar bulunmaktadır. Bunlardan ilki, kişi hakkında verilmiş mahkûmiyet hükmü, bir diğeri ise, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararıdır⁷⁹. Ceza Muhakemesi Kanunu, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararına karşı açıkça itiraz kanun yoluna başvurulabileceğini öngörmüş olmakla birlikte, kişi hakkında verilmiş esas mahkûmiyet hükmü bakımından, ayrıca istinaf yolunun açık

⁷⁵ Centel/Zafer, s. 806; Güngör, D./ Toroslu, H., Müsadere ve Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması İlişkisi Üzerine Kısa Bir Değerlendirme, AÜHFHD, C:65, S:4, 2016, s. 1977.

⁷⁶ AYM GK, 20.06.2019, 2015/6164, www.lexpera.com.tr, e.t. 17.09.2019.

⁷⁷ Eşyanın türüne göre ayırım yapılmaksızın, müsadere kararının hükmün kesinleşmesinden önce infaz edilemeyeceği edilmesi halinde masûmiyet karinesine aykırılık oluşturduğu görüşü hakkında bak. Yıldırım, s. 375.

⁷⁸ Özbek/Doğan/Bacaksız/Tepe, s. 703; Güngör/Toroslu, s. 1978; Güneş, s. 295; Yüzbaşıoğlu, s. 267.

⁷⁹ Ünver/Hakeri, Ceza Muhakemesi Hukuku, C. III, s. 1748.

olup olmadığına ilişkin bir düzenleme içermemektedir. Yargıtay, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının yargılamayı nihai olarak sonlandırmıyor olması gerekçesiyle, istinaf ve temyize tâbi olmadığı yönünde istikrarlı kararlar vermektedir⁸⁰. Ancak doktrinde bizce de yerinde olan bir görüşe göre⁸¹, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı bakımından istinaf yolu kapalı olsa da kişi hakkında verilmiş mahkûmiyet hükmünün, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararından ayrı olarak istinaf edilebilmesi yönünde bir engel bulunmamaktadır. Mahkûmiyet hükmüne karşı istinaf yoluna başvurulmasını kabul etmek hak arama özgürlüğü bakımından da isabetli olacaktır. Hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmiş mahkûmiyet hükümlerine karşı istinaf ve temyiz kanun yoluna başvurulmasını kabul etmek, Bölge Adliye Mahkemeleri ve Yargıtay'ın iş yükünün artması sonucunu doğuracak ve bununla bağlantılı olarak yargılama sürelerinin de uzamasına ve adil yargılanma hakkının zedelenmesine neden olma tehlikesi taşıyacaktır. Ancak, hak arama hürriyetinin⁸² zarar görmemesi öncelikli olarak değerlendirilerek, verilmiş mahkûmiyet hükmüne karşı istinaf ve temyiz kanun yoluna başvurulabileceğinin kabul edilmesi gerekmektedir.

Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararına karşı kabul edilen itiraz denetiminin kapsamı konusunda, zaman içinde, Yargıtay içtihatlarında önemli değişiklikler meydana gelmiştir ve itiraz incelemesinde kapsamın nasıl olması gerektiği konusunda gelişen bir uygulama mevcuttur. 2013 tarihinde verilen bir Ceza Genel Kurulu Kararına⁸³ kadar olan süreçte, itiraz incelemesinin, yalnızca kurumun uygulanma koşullarının olayda mevcut olup olmadığı ile sınırlı olarak yapılması gerektiği kabul edilmekteydi⁸⁴.

⁸⁰ 6.CD., 24.01.2019, 2016/1268, 2019/273; 6.CD., 24.01.2019, 2016/1268, 2019/273; 6.CD., 23.01.2019, 2016/1483, 2019/262, www.lexpera.com.tr, e.t. 17.09.2019.

⁸¹ Ünver/Hakeri, Ceza Muhakemesi Hukuku, C. III, s. 1751, 1752.

⁸² Anayasa Mahkemesi, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının itiraz kanun yoluna tâbi olmasının hak arama özgürlüğünü ihlal ettiği gerekçesiyle yapılan iptal başvurusunu, kurumun uygulanmasının sanığın kabulüne bağlanmış olması ve denetim süresi sonunda verilen düşme kararına veya açıklanması halinde mahkûmiyet hükmüne karşı temyize başvurma imkânının devam ediyor olması gerekçeleriyle kabul etmemiştir. Karar için bak. AYMK GK, 03.11.2011, 2010/1, 2011/149, www.lexpera.com.tr, e.t. 17.09.2019.

⁸³ CGK, 22.01.2013, 2012/10-534, 2013/15, www.legalbank.net, e.t. 17.09.2019.

⁸⁴ 5. CD., 2011/1880, 2011/9649, 07.07.2011; CGK., 07.12.2010, 2010/234, 2010/252, www.lexpera.com.tr, e.t. 17.09.2019; Yalnızca koşullara yönelik değerlendirme yapılması doktrinde de eleştirilmekteydi. Eleştiriler için bak. Öztürk/Tezcan/Erdem/Sırma Gezer/Saygılar Kırıt/Alan Akcan/Özaydın/Erden Tütüncü/Altınok Villemin/Tok, s. 651, 652; Özbek/Doğan/Bacaksız/Tepe, s. 700; karş. Yenisey/Nuhoğlu, s. 778, 779; İpek, s. 273. *YUHFD Cilt. XV Özel Sayı (2020)*

Söz konusu kararlar birlikte ise incelemenin kapsamının yalnızca kurumun uygulanmasına ilişkin koşullar hakkında değil, aynı zamanda esasa ilişkin de olması gerektiği kabul edilmiştir. Buna göre; artık hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararına yapılan itirazlar bakımından, itirazı inceleyecek merci dosyanın esasına da girebilecek ve buna ilişkin olarak da karar verecektir⁸⁵. Mercii itirazı kabul etmesi halinde, dosyayı ilk kararı veren mahkemeye geri gönderecek ve bu mahkeme de itiraz mercii verdiği karar doğrultusunda bir karar verecektir⁸⁶.

Olağan kanun yolları dışında, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının, olağanüstü kanun yollarından biri olan kanun yararına bozma ile denetlenmesi de mümkündür⁸⁷. Bu kanun yoluyla ilgili olarak da denetlemenin kapsamı hususunda bir netlik bulunmamaktadır. Yargıtay içtihatlarında⁸⁸, denetlemenin, yalnızca hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının koşullarına ilişkin yapılacağı, bunun dışında asıl mahkûmiyet hükmündeki hukuka aykırılıkların denetlenemeyeceği benimsenmiştir. Yeni tarihli bir Yargıtay kararında⁸⁹ ise denetlemenin kapsamını, asıl mahkûmiyet hükmündeki hukuka aykırılıkları da içine alacak şekilde genişlettiği görülmektedir. Hem itiraz kanun yolunda hem de kanun yararına bozmada ortaya çıkan denetlemenin kapsamına ilişkin tartışmalar, esas mahkûmiyet hükmünün istinaf ve temyiz yargı denetiminden geçmemesinden kaynaklanmaktadır. Esas mahkûmiyet hükmünün, olağan kanun yollarında denetimi sağlandığı takdirde, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının denetimi bakımından yalnızca koşulların varlığının denetlenmesi de yeterli olacaktır. İtiraz ve kanun yararına bozma denetimindeki kapsamın genişletilmesi yerine, yukarıda açıklanmış olduğu şekilde, mahkûmiyet hükmünün istinaf ve temyiz incelemesinden geçmesinin kabul edilmesi, kurumun kanun yollarındaki denetimin kapsamına ilişkin sorunları da ortadan kaldıracaktır.

⁸⁵ 3.CD., 09.01.2019, 2018/8093, 2019/238, www.lexpera.com.tr, e.t. 17.09.2019.

⁸⁶ Özbek/Doğan/Bacaksız/Tepe, s. 700; Öztürk/Tezcan/Erdem/Sırma Gezer/Saygılar Kırıt/Alan Akcan/Özaydın/Erden Tütüncü/Altınok Villemin/Tok, s. 652.

⁸⁷ Yenisey/Nuhoğlu, s. 780; Kumbasar, s. 232.

⁸⁸ 3.CD., 30.09.2009, 2009/39887, 2009/36489; 3.CD., 23.11.2011, 2011/12858, 2011/18661, www.legalbank.net, e.t. 17.09.2019.

⁸⁹ Kararda kapsamın genişletildiği açıkça belirtilmemekle birlikte, asıl mahkûmiyet hükmü yerine davanın reddine karar verilmesi gerektiği tespitinin yapılması, incelemenin asıl mahkûmiyet bakımından da gerçekleştirildiğini göstermektedir. Karar için bak. CGK., 20.02.2018, 2014/783, 2018/46, www.lexpera.com.tr, e.t. 17.09.2019.

VI. Kararın Kaldırılma ve Hükümün Açıklanma Koşulları

Sanık hakkında verilmiş hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı, sanığın denetim süresi içinde kasıtlı yeni bir suç işlemesi veya hakkında hükmedilen denetimli serbestlik tedbirlerine uymaması halinde açıklanacaktır (CMK m. 231/11). Hükümün açıklanmasının geri bırakılması kararının kaldırılmasına ve hükmün açıklanmasına neden olan kasıtlı suçun denetim süresi içinde işlenmesi gereklidir. Suçun, denetim süresi içinde işlenmesiyle birlikte, suçla ilgili verilen mahkûmiyet hükmünün, denetim süresinin bitmesinden sonra kesinleşmesi halinde, kişi hakkındaki hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı, hükmün kesinleştiği tarihte kaldırılacak ve hüküm açıklanacaktır. Denetim süresinin başlangıcı; hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının kesinleşme anı, denetim süresinin sona erme zamanı ise, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının kesinleşmesinden itibaren yetişkinler için beş, suça sürüklenen çocuklar için üç yıl sonradır.

Denetim süresi içinde kasten bir suç işlenmesinin yanında, mahkeme sanık hakkında denetimli serbestlik tedbirlerine hükmetmiş ise, bu hükmedilen tedbirlere uymama sebebiyle de hükmün açıklanması gerekmektedir. Bu durumda, ilgili tedbirlere hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının kesinleştiği tarihten başlamak üzere en fazla bir yıla kadar hükmedilebildiğinden, ilgili süre içerisinde tedbire uymama üzerine hüküm açıklanacaktır. Hükümün açıklanma koşulları gerçekleştiği takdirde, hükmü açıklayacak olan mahkeme, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararını vermiş olan mahkemedir. Kararın açıklanmasıyla birlikte, açıklanan hükümle ilgili istinaf ve temyiz kanun yoluna başvurulması da mümkündür.

Sanık, hakkında hükmedilen denetim tedbirlerini elinde olmayan sebeplerle ihlal ettiyse, mahkeme, bu sebeple açıklanan hükmün, cezanın yarısına kadar belirleyeceği bir kısmının infaz edilmemesine ya da koşullarının varlığı halinde hükümdeki hapis cezasının ertelenmesine veya seçenek yaptırımlara çevrilmesine karar verebilir (CMK m. 231/11). Yeni bir hüküm kurulması, ancak hükmedilen denetim tedbirlerine, sanığın elinde olmayan nedenlerle uyulamamış olması halinde mümkündür⁹⁰. Eğer denetim süresi içinde kasıtlı suç işlenmesi nedeniyle hükmün açıklanmasına karar verilmişse bu takdirde hüküm hiçbir değişiklik yapılmadan açıklanacaktır⁹¹.

⁹⁰ Özen, s. 1052.

⁹¹ 17.CD., 31.10.2018, 2016/13447, 2018/13519; 18.CD., 31.10.2018, 2016/7066, 2018/13897, www.lexpera.com.tr, e.t. 24.08.2019.

YUHFD Cilt. XV Özel Sayı (2020)

Sonuç ve Değerlendirme

Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı, hem maddi ceza hukukuyla hem de muhakeme hukukuyla ilişkili olduğundan, karma bir hukuki niteliğe sahiptir. Bunun sonucu olarak, zaman bakımından uygulama kuralları bakımından lehe kanunun geriye yürümesi ilkesi geçerlidir ve kanunda boşluk bulunan hallerde kıyas yapılarak boşluğun doldurulması mümkün değildir. Aynı zamanda karar, durma kararı niteliğinde olduğundan, dava derdest olmaya devam eder ve derhal beraat kararını gerektiren bir durumun ortaya çıkması halinde, sanık hakkında beraat kararı verilmelidir. Davanın derdest olmasının bir sonucu olarak, devam eden yargılamayla ilgili giderlerin, sanığa yüklenmesi ve esas mahkûmiyet karar açıklanmadan icra edilmesi hukuka aykırıdır. Ayrıca yargılama giderlerinin sanığa yüklenmesi, kesinleşmemiş bir mahkûmiyet hükmünün, sanık üzerinde bir sonuç doğurması anlamına geldiğinden masumiyet karinesine de aykırıdır ve bu nedenle konuyla ilgili kanunda yer alan düzenleme kaldırılmalıdır.

Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilebilmesi için aranan koşulların varlığı, suçun işlendiği tarihteki duruma göre değerlendirilmelidir. Buna göre, kişi hakkında daha önce kasıtlı bir suçtan mahkûmiyet kararı bulunmaması koşulu açısından, hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilecek olan suçun işlendiği tarih dikkate alınmalıdır. Suç işleme tarihinde var olmayan bir mahkûmiyet hükmünün, kararın verileceği tarihte bulunması halinde, bu mahkûmiyet hükmü, mahkemenin sübjektif değerlendirmesinde dikkate alınabilir. Ancak mahkeme, kişinin yeniden suç işleyeceği yönündeki kanaati sebebiyle kurumu uygulamaktan kaçınırsa, bu kararını yeterince gerekçelendirmeli ve bu gerekçeler ile gerekçenin kalanı arasında çelişki bulunmamalıdır.

Bir diğer koşul olan mağdurun zararının karşılanması bakımından zararın tespiti için mağdurun soyut beyanı tek başına esas alınmamalı, mahkeme tarafından bizzat bir tespit yapılmalıdır. Yapılan tespitin ardından sanığa, sonuçları da açıklanmak suretiyle, zararı karşılayıp karşılamayacağı sorulmalıdır. Sanığın zararı karşılamayı kabul etmesinden bağımsız olarak, sanığa ayrıca kurumun uygulanmasını kabul edip etmediği de sorulmalıdır. Savunma hakkının kısıtlanmaması ve sanığın daha doğru bir değerlendirme yapabilmesi adına, hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmesini kabul edip etmediği, hüküm kendisine okunduktan sonra sorulmalıdır.

Denetim süresi içinde, kişi hakkında tekrar hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilememesi koşulu, masumiyet karinesine aykırılık

teşkil ettiği için kanundan çıkarılmalıdır. İlgili koşul kanundan çıkarılana kadar, denetim süresi içinde olmama koşulu, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının verileceği tarih itibarıyla değil, suçun işlendiği tarih itibarıyla değerlendirilerek uygulanmalıdır.

Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararına karşı, itiraz kanun yoluna ve olağanüstü kanun yolu olan kanun yararına bozma yoluna başvurulması mümkündür. Hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmiş esas mahkûmiyet hükmüne karşı da istinaf ve temyiz kanun yoluna gidilmeli ve bu kararların esas hakkında denetimine imkân sağlanmalıdır. Uygulamada istinaf ve temyiz kanun yoluna başvurulabileceği kabul edilene kadar ise, itiraz ve kanun yararına bozma denetimlerinde, kurumun uygulanma koşullarının var olup olmadığıyla birlikte esas mahkûmiyet hükmünün yerinde olup olmadığı da denetlenmelidir.

KAYNAKÇA

- Artuç, Mustafa, Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması, Terazi Hukuk Dergisi, C:3, S:21, 2008, s. 107 – 126.
- Artuk, Mehmet Emin/ Alşahin, Mehmet Emin, Kriminoloji, Adalet Yayınevi, 2. bs., Ankara 2018.
- Artuk, Mehmet Emin/ Gökçen, Ahmet/ Alşahin, Mehmet Emin/ Çakır, Kerim, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Adalet Yayınevi, 11. bs., Ankara 2017.
- Baytaç, Abdullah Batuhan, “Onarıcı Adalet’e Genel Bir Bakış”, İÜHFMD, C:71, S:1. 2013, s. 117 – 130.
- Bıçak, Vedat, Ceza Muhakemesi Hukuku, Seçkin Yayıncılık, 4. bs., Ankara 2018.
- Centel, Nur/ Zafer, Hamide, Ceza Muhakemesi Hukuku, Beta Yayınevi, 14. bs., İstanbul 2017.
- Centel, Nur/ Zafer, Hamide/ Çakmut, Özlem Yenerer, Türk Ceza Hukukuna Giriş, Beta Yayınevi, 10. bs., İstanbul 2017.
- Epözdemir, Rezan, Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması, Adalet Yayınevi, 2. bs., Ankara 2017.
- Güneş, Seyithan, Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması, On İki Levha Yayınları, 1. Bs., İstanbul 2018.
- Güngör, Devrim/ Okuyucu Ergün, Güneş, Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması, AÜHFD, C:65, S:4, 2016, s. 1951 – 1965.

- Güngör, Devrim/ Toroslu, Haluk, Müsadere ve Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması İlişkisi Üzerine Kısa Bir Değerlendirme, AÜHFD, C:65, S:4, 2016, s. 1967 – 1980.
- İpek, Ali İhsan, Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması, Adalet Yayınevi, 1. bs., Ankara 2010.
- Kumbasar, Enver, Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması, Seçkin Yayıncılık, 1. bs., Ankara 2012.
- Önder, Ayhan, Ceza Hukukunda Tecil ve Benzeri Müesseseler, Fakülteler Matbaası, 1. bs., İstanbul 1963.
- Özbek, Veli Özer/ Doğan, Koray, Ceza Muhakemesi Kanunu'nda 5560 Sayılı Kanun'la Yapılan Değişikliklerin Değerlendirilmesi, Ceza Hukuku Dergisi, C:1, S:2, 2006, s. 227 – 252.
- Özbek, Veli Özer/ Doğan, Koray/ Bacaksız, Pınar/ Tepe, İlker, Ceza Muhakemesi Hukuku, Seçkin Yayıncılık, 11. bs., Ankara 2018.
- Özen, Mustafa, Öğreti ve Uygulama Işığında Ceza Muhakemesi Hukuku, Adalet Yayınevi, 2. bs., Ankara 2018.
- Özgenç, İzzet, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yayıncılık, 14. bs., Ankara 2018.
- Öztürk, Bahri/ Tezcan, Durmuş/ Erdem, Mustafa Ruhan/ Sırma Gezer, Özge/ Saygılar Kırıt, Yasemin F./ Alan Akcan, Esra/ Özaydın, Özdem/ Erden Tütüncü, Efser/ Altınok Villemin, Derya/ Tok, Mehmet Can, Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, Seçkin Yayıncılık, 12. bs., Ankara 2018.
- Şahin, Cumhur/ Göktürk, Neslihan, Ceza Muhakemesi Hukuku II, Seçkin Yayıncılık, 8. bs., Ankara 2019.
- Taner, Fahri Gökçen, Hükmün Açıklanmasının Ertelenmesinin (Geri Bırakılmasının) Hukuki Niteliği ve Ertelemeyi Kabul Edip Etmediğinin Sanığa Duruşma Devresinin Sona Ermesinden Önce Sorulmasının Hukuka Aykırılığı Üzerine, ABD, C:69, S:4, 2011, s. 285 – 298.
- Uludağ, Şener, Onarıcı ve Cezalandırıcı Adalet: Paradigma Değişikliğini Tetikleyen Şartlar, Polis Bilimleri Dergisi, C:13, S:4, 2011, s. 127 – 151.
- Ünver, Yener/ Hakeri, Hakan, Ceza Muhakemesi Hukuku C. III, Adalet Yayınevi, 15. bs., Ankara 2019 (Ceza Muhakemesi Hukuku, C. III).
- Ünver, Yener/ Hakeri, Hakan, Ceza Muhakemesi Hukuku, Adalet Yayınevi, 16. bs., Ankara 2019 (Ceza Muhakemesi Hukuku).
- Yenisey, Feridun/ Nuhoglu, Ayşe, Ceza Muhakemesi Hukuku, Seçkin Yayıncılık, 6. bs., Ankara 2018.
- Yıldırım, Akif, Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması, Seçkin Yayıncılık, 1. bs., Ankara 2018.

Yüzbaşıoğlu, Cihan, Hükümün Açıklanmasının Geri Bırakılması Kurumu ve Farklı Hukuk Dallarına Etkisi, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul 2014.